

70ste sessie van de VN
Commission on the Status of
Women, 9–19 maart 2026

Aanbevelingen van het Nederlandse maatschappelijke middenveld voor de Overeengekomen Conclusies

Prioriteitsthema: "Het waarborgen en versterken van de toegang tot recht voor alle vrouwen en meiden, onder meer door inclusieve en eerlijke rechtssystemen te bevorderen, discriminerende wetten, beleid en praktijken af te schaffen en structurele belemmeringen aan te pakken."

Het Nederlandse maatschappelijk middenveld formuleert de volgende prioriteiten voor de Overeengekomen Conclusies:

1. Garandeer gelijke toegang tot recht en rechtssystemen

- Garandeer volledige, gelijke en ongehinderde toegang tot recht en gelijkwaardig gebruik van de mensenrechten – de jure en de facto – voor vrouwen en meiden in al hun diversiteit¹.
- Garandeer volledige, gelijke, autonome en ongehinderde toegang tot kwalitatieve, onafhankelijke, onpartijdige genderresponsieve en slachtoffergerichte rechtssystemen, procedures, rechtsbijstand, diensten voor slachtofferbescherming en rechtshulp, en gratis, toegankelijke en voldoende gefinancierde pro-deo-ondersteuning voor vrouwen en meiden in al hun diversiteit gedurende de levensloop.
- Verwijder alle structurele, culturele, fysieke, economische en financiële barrières die voorkomen dat vrouwen en meiden hun recht kunnen uitoefenen en juridische stappen kunnen ondernemen, voornamelijk voor degenen die te maken hebben met meervoudige en overlappende vormen van discriminatie, zoals vrouwen met een beperking, inheemse vrouwen, (ongedocumenteerde of illegale) migrantenvrouwen, oudere vrouwen en in het bijzonder jonge vrouwen en meidenⁱ.
- Garandeer het recht op zelfbeschikking en lichamelijke integriteit voor alle vrouwen en meiden, inclusief toegang tot uitgebreide veilige abortuszorg en op wetenschappelijk bewijs gebaseerde seksuele voorlichting en voorlichting over schadelijke praktijkenⁱⁱ.
- Investeer in en bereidt door de gemeenschap geleide, mobiele en op afstand aangeboden justitiële diensten, netwerken van juridische medewerkers en strategieën voor onderlinge ondersteuning uit, om diegenen te bereiken die door de huidige rechtssystemen, voornamelijk in gemarginaliseerde en plattelandsgemeenschappenⁱⁱⁱ, afgelegen gebieden en door crises en conflicten getroffen omgevingen onvoldoende worden geholpen.
- Investeer in capaciteitsopbouw en educatie/scholing voor wetshandhavers en juridisch personeel over gendergelijkheid, slachtoffergerichte en gendertransformatieve aanpakken en intersectionele discriminatie.

¹ Waar we vrouwen en meiden schrijven, bedoelen we altijd vrouwen, meiden en gender non-conforme personen in al hun diversiteit, inclusief (maar niet beperkt tot) ondervertegenwoordigde, rurale, inheemse of ontheemde vrouwen en meiden, weduwen, vrouwen met een beperking en LGBTQI+-personen. Hiermee erkennen we de verschillende ervaringen en identiteiten van vrouwen en meiden op basis van (de wisselwerking tussen) leeftijd, huishoud- en relatiestatus, inheems zijn, ras of etniciteit, burgerlijke staat, hiv/aids-status, gezondheidssituatie, beperking, migratiestatus, sociaaleconomische status, werk, seksuele oriëntatie, genderidentiteit of -expressie, geslachtskenmerken en andere kenmerken. Ongeacht waar ze wonen en andere omstandigheden die van invloed kunnen zijn op hun leven.

- Bescherm de onafhankelijkheid, veiligheid en professionele integriteit van advocaten, rechters en openbare aanklagers die gendersensitieve, slachtoffergerichte of intersectionele strategieën toepassen, met name die gebaseerd zijn op juridisch bindende kaders – door veiligheidsmaatregelen te treffen tegen vergeldingen, disciplinaire maatregelen, politieke inmenging, stigmatisering of aanvallen, en door ervoor te zorgen dat ze hun taken kunnen uitoefenen zonder intimidatie, belemmeringen of ongepaste inmenging.
- Geef aandacht aan de rechten, bescherming en behoeften van vrouwen en meiden in detentie, inclusief degenen die lange, extreem zware straffen uitzitten, en implementeer wetenschappelijk onderbouwde alternatieven voor gevangenisstraffen, met name voor strafbare feiten die onevenredig grote gevolgen hebben voor vrouwen vanwege armoede of hun maatschappelijke positie.^{iv}
- Garandeer dat vrouwen, meiden en lhbtq+-personen toegang hebben tot effectieve en adequate mechanismen voor rechtsbescherming, rechtshulp en klachtbehandeling in het geval van seksueel en gendergerelateerd geweld en intimidatie, schendingen van seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, en andere mensenrechtenschendingen, waaronder kinderrechten, landrechten en arbeidsrechten. Handhaaf sancties bij dergelijke mensenrechtenschendingen door multinationals en in mondiale productieketens.^v

2. Transformeer rechtssystemen tot inclusieve, rechtvaardige en op mensenrechten gebaseerde systemen

- Integreer een inclusief, gendertransformatief, slachtoffergericht en intersectioneel perspectief op rechtvaardigheid dat is geworteld in mensenrechten en waarin de geleefde ervaringen en behoeften van vrouwen en meiden in al hun diversiteit centraal staan – zowel als slachtoffers als daders.
- Pak de grondoorzaken van criminalisering van vrouwen aan door systematische discriminatie, schadelijke wetgeving uit de koloniale periode, patriarchale culturele normen en andere structurele onrechtvaardigheden die vrouwen en meiden in al hun diversiteit wereldwijd onevenredig treffen, te bestrijden.
- Het bevorderen van wet- en beleidshervorming^{vi} om discriminerende wetten, beleid en praktijken af te schaffen en om de jure en de facto gendergelijkheid^{vii} te bereiken, waaronder:
 - a. Het decriminaliseren van overtredingen die onevenredig veel effect hebben op vrouwen en meiden, door armoede, zorgverantwoordelijkheid of sociale status, inclusief handicapstatus;^{viii}
 - b. Het decriminaliseren van vrijwillige relaties tussen personen van hetzelfde geslacht, seksuele geaardheid en genderidentiteit en -expressie, hiv-status, psychosociale problemen en neurodiversiteit;
 - c. Het legaliseren en uitbreiden van toegang tot veilige abortus en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten;
 - d. Het decriminaliseren van sekswerk door het te erkennen als werk en de arbeidsbescherming uit te breiden;
 - e. Het garanderen van gelijke rechten in huwelijk, scheiding, voogdij, erfenis en grondbezit.^{ix}
- Neem maatregelen voor verantwoording en naleving door de overheid en particuliere sector: maak een einde aan straffeloosheid, dicht mazen in de wet, zorg voor een consistente handhaving van beschermende wetten, implementeer effectieve en onafhankelijke toezichtsmechanismen en monitoring en handhaaf sancties.
- Investeer in uitgebreide, uitgesplitste en intersectionele data over de toegang tot rechten en vertegenwoordiging in rechtssystemen en -procedures voor vrouwen en meiden – inclusief vrouwen in detentie – en binnen de rechterlijke macht. Zorg voor verbeterde en geharmoniseerde statistieken over seksueel en gendergerelateerd

geweld en analyses over de genderimpact en implementatie van wetten en beleid en de handhavingsskloof daarin.^x

- Neem versnelde en concrete maatregelen om klimaatrechtvaardigheid en intergenerationele rechtvaardigheid te waarborgen door ongelijke gevolgen van de klimaatcrisis voor vrouwen en meiden, met name in het Globale Zuiden en uit inheemse, plattelands- en gemarginaliseerde gemeenschappen en voor toekomstige generaties te corrigeren en te herverdelen en eis verantwoording van het Globale Noorden en de particuliere sector.^{xi}

3. Garandeer volledige, effectieve en betekenisvolle participatie en leiderschap in rechtssystemen

- Garandeer volledige, effectieve en betekenisvolle participatie, besluitvorming en leiderschap van vrouwen, jonge vrouwen en meiden in al hun diversiteit in alle domeinen en niveaus van het openbare en politieke leven, inclusief op VN-niveau. Neem effectieve maatregelen om ervoor te zorgen dat vrouwen gelijke vertegenwoordiging hebben op alle niveaus van het justitiële systeem en alle takken van het rechtssysteem en bij besluitvorming en hervorming van het rechtssysteem.
- Oplossingen vanuit de gemeenschap versterken: stel het leiderschap van getroffen vrouwen en meiden, overlevenden/slachtoffers, maatschappelijke organisaties, grassrootsorganisaties en ervaringsdeskundigen centraal bij hervorming van het rechtssysteem en in het ontwerpen, uitvoeren en monitoren van beleid, sociale beschermingsmaatregelen en dienstverlening.
- Investeer in intersectionele juridische geletterdheid en empowerment van vrouwen en meiden in al hun diversiteit door toegankelijke voorlichting over rechten en mechanismen om gerechtigheid te zoeken, vooral gericht op jongeren en gemarginaliseerde gemeenschappen.
- Garandeer duurzame, voorspelbare en flexibele financiering voor organisaties die zich inzetten voor mensenrechten en gendergelijkheid, door jongeren geleide organisaties, feministische organisaties en vrouwelijke mensenrechtenverdedigers (WHRD) en zorg voor toegang tot financiering en andere middelen, waaronder veiligheid en bescherming.^{xii}
- Bestrijdt actief elke poging tot ondermijning of verzwakking van de democratische rechtsstaat en burgerrechten en vrijheden, bestaande internationale toezeggingen en verplichtingen onder internationale wet en de universaliteit van de mensenrechten. Bescherm vrouwelijke politici, journalisten en mediaprofessionals, WHRD's, voorkom internetblokkades en censuur, elimineer (online) seksueel en gendergerelateerd geweld, intimidatie en desinformatie die erop gericht zijn om vrouwen en meiden het zwijgen op te leggen en hun publieke participatie, leiderschap en belangenbehartiging te ondermijnen, terwijl hun privacy, veiligheid en autonomie beschermd blijven. Implementeer robuuste verantwoordingsprotocollen voor overheids- en particuliere actoren.

4. Voorkom en elimineer (online en door technologie gefaciliteerd) seksueel en gendergerelateerd geweld en discriminatie in alle domeinen, in wetten en procedures en in de praktijk

- Garandeer en implementeer een samenhangende, geïntegreerde, gendertransformatieve en slachtoffergerichte beleidsstrategie en wettelijk kader om op een duurzame manier alle vormen van seksueel en gendergerelateerd geweld en discriminatie te voorkomen en te elimineren met adequate en gerichte duurzame financiering op de lange termijn. Pak belangrijke lacunes in de wettelijke en beleidsmatige kaders aan, waaronder online en technologisch gefaciliteerde seksueel en gendergerelateerd geweld, conflictgerelateerd seksueel geweld, geweld gebaseerd op genderidentiteit en/of -expressie, genitale verminking bij intersekse

personen, conversietherapie, gedwongen sterilisatie, (ex-)partnergeweld, economisch en psychologisch geweld^{xiii}, huwelijkse gevangenschap, uitbuiting en verkrachting en femicide.

- Ontwikkel beleid, systemen en middelen om risicofactoren en grondoorzaken van (online) seksueel en gendergerelateerd geweld te herkennen en aan te pakken en daarbij de rechten van vrouwen en meiden in al hun diversiteit te beschermen. Dit omvat het elimineren van stigma, genderstereotypes en schadelijke normen en gewoontes, en ongelijke machts- en afhankelijkheidsrelaties, het promoten van positieve sociale normen en daarbij expliciet mannen en jongens aanspreken en betrekken in het voorkomen van seksueel en gendergerelateerd geweld, inclusief door uitgebreide seksuele voorlichting.^{xiv}
- Versnel de ratificering, implementatie en monitoring van wettelijk bindende internationale verdragen, en vooral (maar niet uitsluitend) het VN-Vrouwenverdrag^{xv}, de Istanbul-Conventie, waarbij expliciet de versnelde implementatie van artikel 31^{xvi}, Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, en ILO-verdrag 190, en andere ILO-verdragen.
- Het uitbreiden van toegankelijke, inclusieve, genderresponsieve en slachtoffergerichte diensten en hulp voor slachtoffers van seksueel en gendergerelateerd geweld, waaronder in conflictsituaties, inclusief veilige, toegankelijke, vertrouwelijke en ondersteunende meldingsmechanismen, genderresponsieve gezondheidszorgdiensten en veilige opvangcentra voor mensen van alle genderidentiteiten.
- Implementeer een genderreponsief, intersectioneel, slachtoffergerichte en traumagerichte aanpak in juridische procedures, gespecialiseerde rechtbanken en versnelde procedures voor slachtoffers van seksueel en gendergerelateerd geweld – waaronder ook binnen huwelijken en geregistreerd partnerschap, om vertragingen te beperken, revictimisatie (herhaald slachtofferschap) en hertraumatisering te voorkomen en eerlijke uitkomsten te waarborgen.^{xvii xviii}
- Prioriteer en bescherm de rechten, autonomie, privacy en veiligheid van de meest gemarginaliseerde en gestigmatiseerde vrouwen en meiden, inclusief mensen uit de lhbtq+-gemeenschap, mensenrechtenverdedigers en WHRD's, vrouwen met een beperking en vrouwen en meiden in conflictsituaties en detentie.

5. Garandeer effectieve toegang tot recht in tijden van digitale transformatie

- Versnel de invoering en implementatie van uitgebreide, gendertransformatieve juridische maatregelen en handhavingsmechanismen om nieuwe en opkomende vormen van seksueel en gendergerelateerd geweld en discriminatie, zoals online en door technologie gefaciliteerd seksueel en gendergerelateerd geweld en digitale controle te voorkomen en te elimineren.
- Zet technologie en innovatie in om toegang tot rechten voor vrouwen en meiden in afgelegen of gemarginaliseerde gebieden, inclusief voor vrouwen en meiden met een beperking, te verbeteren. Garandeer volledige toegang tot digitale juridische diensten en technologiegedreven juridische empowerment, zoals online meldings- en monitoringtools, toegankelijke en hoogwaardige juridische informatie en gratis cyberbeveiligingshulpmiddelen voor jongeren en genderdiverse groepen – terwijl privacy, veiligheid en vertrouwelijke informatie worden beschermd.^{xix}
- Investeer in gendersensitieve digitale en mediageletterdheid, uitgebreide en op wetenschappelijk bewijs gebaseerde seksuele voorlichting, en preventieve maatregelen – vooral voor jonge mannen en jongens.
- Neem bindende maatregelen om genderbias, discriminatie en seksueel en gendergerelateerd geweld mogelijk gemaakt door AI-technologie en algoritmes te voorkomen en te elimineren. Neem maatregelen voor online contentregulatie, algoritmische transparantie en verantwoordings- en zorgvuldigheidsverplichtingen voor platforms, en leg sancties op bij het niet naleven.

6. Garandeer een gendertransformatieve aanpak in overgangsjustitie (transitional justice)

- Garandeer dat overgangsjustitiemechanismen – waarheidscommissies, herstelprogramma's, institutionele hervorming en gerechtelijke procedures – gendertransformatief en intersectioneel zijn, dat leiderschap door overlevenden centraal staat en pak genderspecifieke risico's, structurele ongelijkheden en intersectionele vormen van discriminatie aan^{xx}. Erken hybride en traditionele rechtspraak als onderdeel van overgangsjustitie.
- Garandeer de volledige, effectieve en betekenisvolle participatie en leiderschap van vrouwen en meiden, slachtoffers en door slachtoffers geleide netwerken bij preventie, respons, vredesprocessen en bij de ontwikkeling, uitvoering en monitoring van processen voor gerechtigheid na conflicten. ^{xxi} Zorg daarom voor voldoende financiering en bescherming voor vrouwen, slachtoffers en mensenrechtenverdedigers om betekenisvolle participatie te ondersteunen en negatieve reacties te voorkomen wanneer schendingen aan het licht worden gebracht.
- Garandeer recht voor slachtoffers/overlevenden van conflictgerelateerd seksueel en gendergerelateerd geweld en andere mensenrechtenschendingen, door het toepassen van een slachtoffergerichte aanpak: erken en pak gendergerelateerde en intergenerationele oorzaken en gevolgen aan en garandeer toegang tot traumagerichte, uitgebreide diensten – inclusief seksuele en reproductieve gezondheid en rechten – die herstel en empowerment mogelijk maken, die mannen en jongens betrekken in het voorkomen van seksueel en gendergerelateerd geweld en het tegengaan van schaamte en stigmatisering, die collectieve herinnering en erkenning ondersteunen en straffeloosheid aanpakken.
- Garandeer de bescherming van vrouwen die in door conflict getroffen gebieden worden vastgehouden, omdat ze een hoger risico lopen op seksueel en gendergerelateerd geweld^{xxii}. Dit vereist dat internationale mensenrechtennormen worden gehandhaafd, dat er wordt gezorgd voor detentieomstandigheden die rekening houden met genderverschillen en trauma's, dat er toegang wordt geboden tot onafhankelijk toezicht en dat vertrouwelijke meldings- en ondersteuningsdiensten worden gewaarborgd om de waardigheid, veiligheid en rechten van gedetineerde vrouwen in door conflicten getroffen gebieden te beschermen.

Opmerkingen en referenties

- ⁱ Plan International (2025). Let me be a child, not a wife. Girls' experiences of living through child marriage. *The State of the World's Girls 2025*. <https://plan-international.org/publications/girls-experiences-child-marriage/>
- ⁱⁱ OECD (2023), *SIGI 2023 Global Report: Gender Equality in Times of Crisis*, Social Institutions and Gender Index, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/4607b7c7-en>
- ⁱⁱⁱ Dit geldt ook voor Nederland: De Groene/Investico (12/03/2025). *Het hele land door voor je burgerrecht. Onderzoek De gaten in de Nederlandse rechtsbescherming*. <https://www.groene.nl/artikel/het-hele-land-door-voor-je-burgerrecht>
- ^{iv} OHCHR (2025). A/HRC/59/31: Accelerating efforts to eliminate all forms of violence against women and girls: preventing and responding to all forms of violence against women and girls in criminal justice detention - Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. <https://docs.un.org/en/A/HRC/59/31>
- ^v Directive (EU) 2024/1760 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on corporate sustainability due diligence and amending Directive (EU) 2019/1937 and Regulation (EU) 2023/2859, <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj>
- ^{vi} In lijn met internationale mensenrechtennormen, waaronder de UN Bangkok Rules, de UN Common Position on Imprisonment en regionale wettelijke kaders en richtlijnen.
- ^{vii} UN Women (2024). The Crucial Role of Legal Frameworks in Advancing Gender Equality. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-03/infographic-the-crucial-role-of-legalframeworks-in-advancing-gender-equality-en.pdf>
- ^{viii} Penal Reform International / Women Beyond Walls (2025). From poverty to punishment: Examining laws and practices which criminalise women due to poverty or status worldwide. <https://www.penalreform.org/resource/from-poverty-to-punishment/>
- ^{ix} UNCCD (2024). Her land. <https://www.unccd.int/resources/publications/her-land>
- ^x OHCHR (2018). *Integrating a gender perspective into human rights investigations. Guidance and practice*. <https://www.ohchr.org/en/publications/policy-and-methodological-publications/integrating-gender-perspective-human-rights>
- ^{xi} UNDP (2023). Climate change is a matter of justice – here's why. <https://climatepromise.undp.org/news-and-stories/climate-change-matter-justice-heres-why>
- ^{xii} Uit onderzoek van de World Bank Group blijkt dat een actiever maatschappelijk middenveld, met name vrouwenrechtenorganisaties, een positieve invloed heeft op succesvolle vooruitgang bij hervorming van wettelijke gendergelijkheid. Zie: Behr, D. M., Perrin, C., Hyland, M., Trumbic, T. (2024). *Empowering Change : Assessing the Role of Democracy, Civil Society, and Women's Rights Groups in Advancing Legal Gender Equality (English)*. Policy Research working paper, no. WPS 10788. Washington, D.C.: World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/099741306032438849>
- ^{xiii} Psychologisch geweld bestaat uit emotioneel misbruik, stalking, dwingend en controlerend gedrag en intimidatie. Slachtoffers van psychologisch geweld, hebben te maken met een slechtere psychische en emotionele gesteldheid, een slechtere lichamelijke gezondheid, een gebrek aan sociale netwerken en steun en een hoger risico op zelfmoord. Bijna 1 op de 2 vrouwen in de EU heeft psychologisch geweld meegemaakt. Zie: <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/understanding-psychological-violence-against-women-need-harmonised-definitions-and-data-eu> Economisch geweld, zoals het niet mogen werken of geen toegang hebben tot een bankrekening, en financiële onderdrukking hebben gevolgen voor de persoonlijke en professionele ontwikkeling en onafhankelijkheid van vrouwen, evenals voor hun

lichamelijke en geestelijke gezondheid, en leiden tot economische onzekerheid (minder spaargeld, beperkte toegang tot inkomen en pensioenen, grotere afhankelijkheid van sociale zekerheid, schulden, enz.). Ongeveer 90% van de vrouwen ervaart financieel misbruik als onderdeel van hun ervaringen met gendergerelateerd geweld. Zie: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/EIGE_Factsheet_EconomicViolence.pdf

^{xiv} Uit onderzoek blijkt dat uitgebreide seksuele voorlichting bijdraagt aan de vermindering van gendergerelateerd geweld en partnergeweld. Zie bijvoorbeeld, Lohan, M. & Lópex, A. (2023). Comprehensive sexuality education: an overview of the international systematic review evidence. UNESCO and UNFPA. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000368231.locale=en>

^{xv} Met name wat betreft het prioriteitsthema: [General Recommendation No. 33](#) inzake de toegang van vrouwen tot de rechter.

^{xvi} Hendriks, A. (2025). Rekening houden met huiselijk geweld in beslissingen over gezag en omgang: De noodzaak van de implementatie van artikel 31 Verdrag van Istanbul in het Nederlandse familierecht. In W. Schrama, et al. (Eds.), *Actuele ontwikkelingen in het familierecht : Negentiende UCERF Symposium* (pp. 21-36). (UCERF reeks 19). Boom juridisch.

^{xvii} Hendriks, A. & Mansvelt, M. (2025), Trauma-geïnformeerd werken in huiselijkgeweldzaken : het begint met de erkenning van het geweld, *Justitiële verkenningen*, 51 (1). <https://doi.org/10.5553/JV/016758502025051001005>

^{xviii} Aarten, P., et al. (2025). Van de keukentafel naar de rechtbank. *Justitiële Verkenningen*, 51(1), <https://doi.org/10.5553/JV/016758502025051001004>

^{xix} UNDP (2022). E-justice. Digital transformation to close the justice gap. <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-06/E%20justice-Report%2005.pdf>

^{xx} See also Dutch CEDAW Network (2025). Commentary on Concept Addendum General Recommendation No. 30. <https://www.vn-vrouwenverdrag.nl/wp-content/uploads/2025/12/Commentary-Addendum-GR30-Dutch-CEDAW-Network.pdf>

^{xxi} UN Women & UNDP (2022). Women's Meaningful Participation in Transitional Justice: Advancing Gender Equality and Building Sustainable Peace. <https://www.undp.org/publications/womens-meaningful-participation-transitional-justice-advancing-gender-equality-and-building-sustainable-peace>

^{xxii} Vanwege het ontbreken van aparte voorzieningen voor mannen en vrouwen, de beperkte toegang tot rechtsbijstand, het gebrekkige toezicht en de overbevolkte en onhygiënische omstandigheden.